

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Στις δώδεκα και μισή ακριβώς με ένα λαμπρό ήλιο να φωτίζει την πόλη κονταίνοντας τις σκιές, διάβηκα την είσοδο του Hilton. Δεν είχα στο μυαλό μου μία τυπική συνέντευξη με ένα γνωστό, πιο γνωστό δεν γίνεται, τούρκο μουσικοσυνθέτη και συγγραφέα, παρά το γεγονός ότι η επίσκεψή του στην Ελλάδα σχετιζόταν με την έκδοση του «Konstantiniyye Oteli» στα ελληνικά. Τον αντίκρισα στο λόμπι, είπαμε τα χιλιοειπωμένα σχετικά. Στο ασανσέρ διέκοψα κάπως απότομα, είναι η αλήθεια, την κλασική σε αυτές τις περιπτώσεις αμχανία.

- Την Παρασκευή το βράδυ βρέθηκα με ένα φίλο σας με τον οποίο κάνατε μαζί στη φυλακή το 1972. Τον Ομέρ.

- Ποιον Ομέρ;

- Τον Ομέρ... από το Αιβαλί.

- Πού τον βρήκες, γλυκύτατος άνθρωπος. Μένει στην Αθήνα;

- Όχι ακόμη, απάντησα.

Ο Ζουλφί Λιβανελί με κοίταξε στα μάτια. «Όχι ακόμη ε, πόσοι άνθρωποι βρίσκονται αυτή τη στιγμή σε αυτό το δίλημμα». Η συνέντευξη είχε ήδη πάρει μπρος από το ασανσέρ. Καθίσαμε στο Executive Lounge και, τι έκπληξη, σεβριστηκάμε τον καφέ μας από μηχανήμα, ναι από μηχανήμα με πλήκτρα, πού... στο πεντάστερο των Αθηνών, για λόγους οικονομίας σε προσωπικό προφανώς. Ελπίζω οι νέοι ιδιοκτήτες να το ξανασκεφτούν.

Ο Ομέρ μου είπε πως το 1972, πιτσιρικάδες δηλαδή, σας συνέλαβαν για αεροπειρατεία. Είσαι όντως και αεροπειρατής, Ζουλφί. Κοίτα να δεις, θα αρχίσω την ιστορία από την αρχή. Το 1971 με συνέλαβαν για πρώτη φορά για συμμετοχή σε κομμουνιστική οργάνωση. Αυτοί οι άνθρωποι είχαν πολύ παραγωγική φαντασία. Πρόσεξε. Το όνομα της οργάνωσης κατά τους ανακριτές μου, ένας λοχαγός και ένας εισαγγελέας, ήταν, δεν θα το πιστέψεις, «Η Τρεμάμενη Αντζούγια». Στο θεό σου, ποια κομμουνιστική οργάνωση θα μπορούσε να λέγεται «Τρεμάμενη Αντζούγια». Μόνο στο μυαλό αυτών των ανθρώπων. Το 1972 με συλλαμβάνουν για συμμετοχή στην περίφημη αεροπειρατεία. Τότε είχαμε συγκροτήσει ένα δραστήριο γκρουπ φοιτητών που συνέλεγε υπογραφές για την άρση της απόφασης απαγορισμού ενός αντιστασιακού. Όντως υπήρξε αεροπειρατεία σε ένα αεροπλάνο που κατευθυνόταν στη Σόφια. Στα τουρκικά, η λέξη αεροπειρατεία και «χάνω το αεροπλάνο» είναι η ίδια. Όταν λοιπόν ο ανακριτής με ρώτησε τα σχετικά, του απάντησα ότι δεν έχασα κανένα αεροπλάνο, παίζοντας με την ερμηνεία της λέξης. Φυσικά δεν ήμουν αεροπειρατής. Με άφησαν μετά από κανένα μήνα, όπως και την πρώτη φορά. Αργότερα έφυγα από τη χώρα για καιρό.

Αυτοί που σιωπούν και κλείνουν τα μάτια για να μη βλέπουν

Στο φύλλο της «Τζούμχουριέτ» της Κυριακής της 5ης Φεβρουαρίου ήσουν απόλυτα σαφής για την κατάσταση των διανοομένων στην Τουρκία, τούτη την περίοδο. Θες να μου επαναλάβεις τι ακριβώς είπες, γιατί τα λόγια σου προκαλούν ανατριχίλα. Στην Τουρκία αυτή την περίοδο, οι διανοοόμενοι είμαστε όπως στη ναζιστική Γερμανία. Υπάρχουν τρεις κατηγορίες. Α) Εκείνοι που για να διατηρήσουν την εργασία τους

Συνέντευξη με αφορμή ένα βιβλίο. Τι σκέφτεται ο γνωστός μουσικοσυνθέτης και συγγραφέας για την Πόλη, τον Ερντογάν, την «υπόθεση των 8», τους φίλους στη φυλακή και την εξέγερση στο Γκεζί. Τι λέει για την πόλωση και το διχασμό της τουρκικής κοινωνίας.

Ζουλφί Λιβανελί Γίναμε όπως οι διανοοόμενοι στη ναζιστική Γερμανία

και τη βολή τους συμβιβάστηκαν. Β) Εκείνοι που σιωπούν και κλείνουν τα μάτια σε αυτά που συμβαίνουν. Γ) Εκείνοι που αντιστέκονται. Εκτιμώ πως εκείνοι που ανήκουν στην πρώτη και τη δεύτερη κατηγορία εκ του αποτελέσματος είναι ακριβώς το ίδιο πράγμα. Η πραγματικότητα μιλά από μόνη της.

Η εξέγερση στο Γκεζί, Ιούνιος 2013

Η κουβέντα κυλούσε με τη δική της ταχύτητα προσαρμοσμένη αναγκαστικά σε αυτά που συμβαίνουν στη γειτονική χώρα. Ο Ζουλφί Λιβανελί είναι πια εβδομήντα ετών και ανήκει σε εκείνη τη γενιά που έζησε δύο στρατιωτικές χούντες, δύο πραξικοπήματα, φυλακίσεις, εκτοπίσεις, βασανιστήρια και απίστευτο κυνηγητό, απαγορεύσεις, ταπεινώσεις και εξοστρακισμούς. Στο βιβλίο του «Οτέλ Κονσταντινίγιε», ήδη από τις πρώτες σελί-

δες, ο αναγνώστης υποχρεώνεται να οσμιστεί το άρωμα της εξέγερσης του Ιουνίου του 2013. Είχε προηγηθεί ένα μήνα πριν η επίσκεψη του Ταγίπ Ερντογάν στην Ουάσινγκτον όπου εκεί συνέβη και το μοιραίο. Οι συζητήσεις με τον Ομπάμα κατέληξαν σε πλήρες αδιέξοδο. Οι σχέσεις Αμερικής και Τουρκίας άγγιξαν πάτο. Έξι μήνες μετά έχουμε την αποκάλυψη για το μαύρο χρήμα σε κούτες για παπούτσια, που μεταφέρονταν από χέρι σε χέρι στο στενό περιβάλλον του αδιαφιλονίκητου ηγέτη.

Στα τουρκικά υπάρχει η λέξη «Milat». Σημαίνει ορόσημο, όπως λέμε Προ Χριστού και μετά Χριστόν. Προ Μωάμεθ και Μετά Μωάμεθ. Προ Χούντας και μετά τη Χούντα. Στο βιβλίο σου αναφέρεσαι στην εξέγερση του Γκεζί σαν να είναι ένα «Milat». Ωσάν τα πράγματα μετά την εξέγερση να εξελίχθηκαν με έναν εντελώς πρωτόγνωρο τρόπο. Ναι, θα σου εξηγήσω. Τον Ιούνιο του 2013 κατέβηκαν στην Πλατεία Ταξίμ άνθρωποι διαφό-

ρων κατηγοριών.

Δεν το γράφεις ακριβώς έτσι. Σου θυμίζω τη φράση. «Ο Ιούνιος με τα μπουμπουκία των τριαντάφυλλων ορθάνοιχτα, αποτέλεσμά μιας καθυστερημένης Άνοιξης και μιας καθυστερημένης εξέγερσης. Συγγνώμη, αν δεν θυμάμαι όλες τις λέξεις. Ακριβώς. Κατέβηκαν αριστεροί, σοσιαλιστές, φιλελεύθεροι, απολίτικοι, ακόμη και καμπούσοι ισλαμιστές, κυρίως νέοι αλλά όχι μόνον, καλλιτέχνες, πθοποιοί, ποδοσφαιριστές ακόμη και ποδοσφαιρόφιλοι, επαγγελματίες, φοιτητές, μαθητές, τα πάντα και οι πάντες. Αλλά διέθεταν ένα λόγο διαφορετικό. Ξέρεις, στην Τουρκία ο πολιτικός λόγος ακόμη και των αριστερών ήταν πάντα τραχύς, σκληρός, συνθηματολογικός, αφόρητα στοχευμένος. Αυτή τη φορά ήταν κάτι το εντελώς διαφορετικό. Θυμάμαι το σύνθημα ενός νέου παιδιού, ήταν δεν ήταν δεκαεπτάρης. Ήταν ένα σύνθημα αλλόκοτο. «Damn you for... something» (αγγλικά).

Δηλαδή στα ελληνικά θα το μετέφραζα «Πανάθεμά σας για κάτι το... οτιδήποτε». Μου θυμίζει πολύ συνθήματα του '68, όπως «κάτω από το καλντερίμι βρίσκεται η αμμουδιά» και τα συναφή. Ακριβώς...

Τα εγκαίνια και οι «Τίγρεις της Ανατολίας»

Για να ξαναγυρίσω στο βιβλίο. Η εικόνα από τα εγκαίνια στο «Οτέλ Κωνσταντινίγιε» είναι μία βίαιη μεταφορά στη σημερινή τουρκική πραγματικότητα. Αναγνώρισα στο πρόσωπο του τούρκου πάμπλουτου συνιδιοκτήτη του ξενοδοχείου εκείνους τους επιχειρηματίες που γνώρισα στο παρελθόν στην Τουρκία. Τους Κοτς, τους Ταρά, τους Σαπαντζί. Παράλληλα ωστόσο για πρώτη φορά «συναντήθηκα», ακολουθώντας την αφήγησή του, με τους Ρώσους-Καζάκους ολιγάρχες, με αμύθητα post soviet unioή πλούτη, τη δίμετρη πόρνη στο πλευρό ως αγορασμένη σύντροφος.

Αλήθεια, Ζουλφί, πώς είναι πια η νέα οικονομική-επιχειρηματική νομενκλατούρα στην Τουρκία; Τους αποκαλούμε «Τίγρεις της Ανατολίας». Βήμα-βήμα αλλά με σταθερό ρυθμό απέκτησαν οικονομική, κοινωνική και πολιτική βέβαια ισχύ. Κοίτα να δεις, επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας οι Τούρκοι ήταν ή αγρότες ή στρατιώτες. Το εμπόριο, η οικονομία, ήταν στα χέρια κατ' αρχήν των Ρωμιών και μετά των Εβραίων και των Αρμενίων. Ακόμη και στην πρώτη φάση του Κεμάλ Ατατούρκ. Μετά το θάνατό του κυρίως, λίγο πριν έστω, άρχισε η αλλαγή. Με τα γνωστά διατάγματα και τον εξοστρακισμό των «αλλόθρησκων» από τις οικονομικές δραστηριότητες. Έτσι έγιναν οι Κοτς και οι Σαπαντζί και οι άλλοι. Τώρα βιώνουμε το επόμενο στάδιο με τους «Τίγρεις της Ανατολίας». Είναι απαίδευτοι, αμόρφωτοι, νεόπλουτοι, χωρίς γούστο και λεπτότητα. Εμείς οι παλιοί, αυτή τη νέα κατάσταση στις μεγάλες πόλεις με τους νεόπλουτους και κυρίως τους γόνους τους, την αποκαλούμε «Maganda» (σ.σ. νεόπλουτοι επιδειξιές που κάνουν και μαγκιές, maganda, που κυκλοφορούν με αυτοκινητάρες αλλά και που βγάζουν τα παπούτσια τους μπαίνοντας στο αυτοκίνητο για να μην τα λερώσουν, αλαζόνες, άπληστοι και αμετροεπείς, καλομαθημένα παλιόπαιδα, γνωρίσαμε άλλωστε και την αντίστοιχη κατηγορία στην Ελλάδα την εποχή της Φούσκας, στα πάρτι και τα

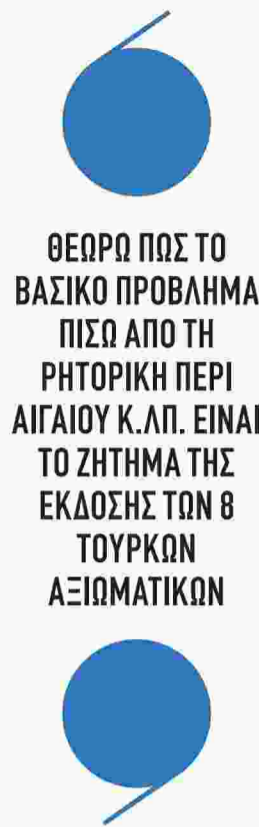
καλοπληρωμένα νταπλίκια τους στη Μύκονο και την Αράχοβα κ.λπ. Σαν τους δικούς μας, πεθαίνουν να βλέπουν τον εαυτό τους, τα άπλυτά τους και τις κατακτήσεις τους στα κουτσομπολίστικα περιοδικά και στα γνωστά lifestyle sites.)

Ο εθνικισμός, η Λοζάνη, το Αιγαίο η υπόθεση των «8» και το νέο μυθιστόρημα

Γνωρίζω από τη μία τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει η τουρκική κυβέρνηση στο Ιράκ, τη Συρία, στη Νοτιοανατολική Τουρκία. Παρόλα αυτά παρατηρώ την κλιμάκωση ενός εθνικιστικού λόγου είτε με άμεση μορφή ως προς το Αιγαίο είτε με έμμεση, όπως τη φιλολογία γύρω από τη Συνθήκη της Λωζάνης. Πιστεύεις ότι πρόκειται περί ρητορικής, περί θεάτρου ή περί γνήσιου κινδύνου κλιμάκωσης; Πιστεύω και εγώ ότι πρόκειται περί ρητορικής. Η κυβέρνηση και ο ίδιος ο Ερντογάν έχουν να αντιμετωπίσουν πολύ σοβαρά ζητήματα στο Ιράκ, τη Συρία αλλά και εντός της χώρας. Πίστεψέ με. Η βασική σκέψη, το πρόβλημα το κυρίαρχο στο μυαλό του Ταγίπ Ερντογάν είναι ο Γκιουλέν. Αυτό είναι το κυρίαρχο ζήτημα. Ήταν κάποτε φίλοι και συνεργάτες. Τώρα ο Γκιουλέν είναι ο απόλυτος εχθρός. Για το λόγο αυτό η υπόθεση των «Οκτώ» είναι τόσο σημαντική για τον Ερντογάν. Πρόκειται για προσωπικό ζήτημα. Με το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου το θέμα αυτό εξελίχθηκε σε απολύτως προσωπικό. Κυρίως διότι ο Ταγίπ Ερντογάν αισθάνθηκε να απειλείται προσωπικά καθώς, και αυτό είναι σημαντικό, πως απειλήθηκε το οικογενειακό του περιβάλλον. Η οικογένειά του. Θεωρώ πως το βασικό πρόβλημα πίσω από τη ρητορική περί Αιγαίου κ.λπ. είναι το ζήτημα της έκδοσης των 8 τούρκων αξιωματικών.

Πώς βλέπεις τα πράγματα να εξελίσσονται εντός της επόμενης δεκαετίας; Οφείλω να ομολογήσω πως η εικόνα και το περιεχόμενο της τουρκικής δημοκρατίας της Republic, όπως την ξέραμε, δεν είναι και δεν θα είναι πλέον η ίδια. Πρέπει να αντιληφθούμε πως η Τουρκία είναι μία χώρα απολύτως πολωμένη. Διχασμένη. Υπάρχουν τρεις πυλώνες σε αυτή την πόλωση. Α) Το θρησκευτικό ζήτημα. Β) Η πολιτική ρήξη μεταξύ Κοσμικών και Ισλαμιστών και Γ) Οι Κούρδοι. Πιστεύω πως σε ένα διάστημα μίας δεκαετίας αυτή η πόλωση και ο διχασμός θα εξισορροπηθούν. Η κοσμική πλευρά θα αποκτήσει εκ νέου την πολιτική της εκπροσώπηση στο βαθμό που ποσοτικά και ποιοτικά της αντιστοιχούν, πιστεύω πως ξεπερνούν το 50% της κοινωνίας οι κοσμικοί, οι ισλαμιστές θα πρέπει απαραίτητα να διαθέτουν και αυτοί την ισχυρή τους εκπροσώπηση και οι Κούρδοι τη δική τους. Πρέπει να αναλογιστούμε πως οι Κούρδοι της Τουρκίας δεν επιζητούν απόσχιση. Όμως απαιτούν πια να είναι και εκείνοι πολίτες πρώτης κατηγορίας με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Το σεβασμό της γλώσσας και των παραδόσεών τους. Μόλις γυρίσω θα επισκεφθώ τον Αχμέτ Τουρκ, επιφανές ηγετικό στέλεχος των Κούρδων. Αποφυλακίστηκε μόλις προχθές. Πρόσεξες το όνομά του; Αχμέτ ο Τούρκος σημαίνει. Για φαντάσου καταπίεση, ώστε να αναγκαστεί ένας Κούρδος να υιοθετήσει όνομα Αχμέτ ο Τούρκος. Καταλαβαίνεις...

Πληροφορήθηκα πως το τελευταίο σου βιβλίο «Ανψυχία» πούλησε σε μία εβδομάδα 250.000

ΘΕΩΡΩ ΠΩΣ ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙ ΑΙΓΑΙΟΥ Κ.ΛΠ. ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΩΝ 8 ΤΟΥΡΚΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

αντίτυπα παρά την απαγόρευση από το κράτος της διαφήμισής του. Το θέμα αφορά την Οδύσσεια των Γεντιζί, αυτού του αφάνταστα ταλαιπωρημένου λαού που ζει στο Βορειοκεντρικό Ιράκ. Ναι, πώς διάολο πληροφορήθηκες αυτές τις λεπτομέρειες; Όντως απαγόρευσαν την τοιχοκόλληση των αφισών που παρουσιάζουν το βιβλίο. Ενδεχομένως να μην επιθυμούσαν τις αφίσες με τον τίτλο «Ανψυχία» να καλύπτει τοίχους, κολόνες και τους άλλους χώρους αφισοκόλλησης. Ο κόσμος όμως το αγκάλισσε. Τώρα τι να σου πω... Αντιφατικά πράγματα συμβαίνουν. Υπάρχουν μικροί δήμοι γύρω από την Κωνσταντινούπολη και την Άγκυρα και σε άλλες πόλεις που ανέγειραν άγαλμά μου, λες και έχω αποβιώσει, ενώ ετοιμάζεται πολιτιστικό κέντρο «Ζουλφί Λιβανελί». Συμβαίνουν και αυτά.

Δεν μου λες, σκέφτηκες ποτέ τι θα μπορούσε να συμβεί αν το 1994 που είχες κατέβη υποψήφιος δήμαρχος Κωνσταντινούπολης με αντίπαλο τον Ταγίπ Ερντογάν, λέω εάν τα κοσμικά κόμματα είχαν συνεννοηθεί, ότι θα είχε ανακοινωθεί στην αφετηρία της η πολιτική καριέρα του σημερινού προέδρου; Βεβαίως. Τότε κατέβηκα υποψήφιος του SHP, του κεντροαριστερού κόμματος. Πήγα και βρήκα τον Ετζεβίτ και τον Μπαϊκάλ. Ζήτησα συντονισμό απέναντι στο κόμμα του Ερμπακάν τότε και του Ερντογάν. Αρνήθηκαν. Το αποτέλεσμα ήταν χαρακτηριστικό. Ο Ερντογάν ήλθε πρώτος με διαφορά μιας ποσοστιαίας μονάδας μόνο. Με 25%. Εγώ είχα ένα 23% και ο άλλος κοσμικός υποψήφιος 24%. Μαζί θα ξεπερνούσαμε άνετα τον Ερντογάν. Πολλά χρόνια μετά, πολύ πρόσφατα, συνάντησα τη σκιά του Ετζεβίτ, τον αφανή πρωθυπουργό όπως τον αποκαλούσαμε τότε. Τον Εσκάν. Μου ομολόγησε πως η άρνησή τους το 1994 ήταν το μέγιστο πολιτικό τους λάθος με τις συνέπειες που φαντάζεσαι.

Be safe

Κάπου εκεί διέκοψα τη μαγνητοφώνηση. Ο καφές από το αυτόματο μηχάνημα του ξενοδοχείου είχε παγώσει. Μιλήσαμε λίγο ακόμη για τον Ομέρ, τον Τζεγκιζ και άλλους πολλούς. Στην Τουρκία συνηθίζεται αν κάποιος μπει φυλακή, πόσω δε μάλλον για πολιτικούς λόγους, κάποιος ή κάποιος να αλλάζουν βάρδια έξω από την πύλη της φυλακής αυτής. Έτσι, για να ξέρει ο έγκλειστος ότι δεν είναι μόνος του. Αυτό λέγεται «Φρουρά».

Ο Ζουφλί Λιβανελί με κοίταξε καλά. «Στα εβδομήντα μου κάνω “Φρουρά” στις αντρικές και τις γυναικείες φυλακές, όπου βρίσκονται δεκάδες φίλοι μου. Δεν γίνεται αλλιώς... Κοίτα, πρωταγωνιστής στο βιβλίο μου είναι η ίδια η πόλη, δηλαδή η Πόλη. Μοναδικό φαινόμενο παγκοσμίως. Δεν φτιάχνουν οι άνθρωποι την Κωνσταντινούπολη αλλά η Κωνσταντινούπολη τους ανθρώπους. Εδώ και αιώνες τη χαρακτηρίζουν η ίντριγκα, ο πανταχού παρών ερωτισμός, η καταπίεση, η βία, η εξέγερση, η διαχρονική gay κοινότητα που είναι και μοναδικό φαινόμενο στην ιστορία, ο πλούτος και η ισχύς. Πάντα αυτή η πόλη κατάφερνε να λειτουργεί σαν χωνευτήρι. Θα το ξανακάνει».

Τον χαιρέτησα στο ασανσέρ με μία λακωνική φράση. «Be safe» του είπα. Σήκωσε το βλέμμα του και απάντησε «Στις ημέρες που ζούμε είναι η καλύτερη ευχή». 📖

«Οτέλ Κωνσταντινίγιε» εκδόσεις Πατάκη, μετάφραση Νίκη Σταυρίδη. Το τελευταίο βιβλίο του Ζουλφί Λιβανελί «Ανψυχία» βρίσκεται στο στάδιο της μετάφρασης.